

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Шевчук В. В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
viktoriiashevchuknpu@gmail.com

В останні роки в усьому світі відмічається значне збільшення кількості дітей, які потребують додаткової уваги та піклування суспільства через те, що мають порушення у стані фізичного та психічного розвитку. Під час вступу до школи такі діти відчувають значні труднощі в процесі навчання, а саме труднощі адаптації та інтегрування в шкільний колектив. Такі діти важко оволодівають комунікативними навичками, усним та писемним мовленням, в них важко формуються математичні уявлення. Через неуспішність та низький рівень пізнавальної активності таких дітей переводять на індивідуальну форму навчання або, за згодою батьків, до спеціальних навчальних закладів [1]. Відбувається ізоляція дітей з особливими освітніми потребами від колективу дітей з типовим розвитком. Сучасні дослідження, досвід експериментів по впровадженню інклюзивного навчання в Україні доводять, що спільне навчання дітей з особливими потребами та їх здорових однолітків можливе, і є основою інтеграції та соціальної адаптації дітей з особливими освітніми потребами, підготовкою їх до самостійного життя [2, 5].

Мета – вивчити особливості психологічної адаптації молодших школярів до інклюзивного навчання.

Для дослідження особливостей соціально-психологічної адаптації молодших школярів були використані такі методики: анкета для оцінювання рівня шкільної мотивації та адаптації Н. Лусканової, проєктивна методика «Школа звірів» (Н. Вьюнова, К. Гайдар), проєктивна методика «Будиночки» О. Орехової. Емпіричною базою дослідження було 50 учнів початкових класів спеціалізованих навчально-виховних комплексів №26 та 45 м. Полтави, де є інклюзивні класи.

З метою визначення емоційного самопочуття дитини в школі та шкільної тривожності було використано методику «Школа звірів» (Н. Вьюнова, К. Гайдар).

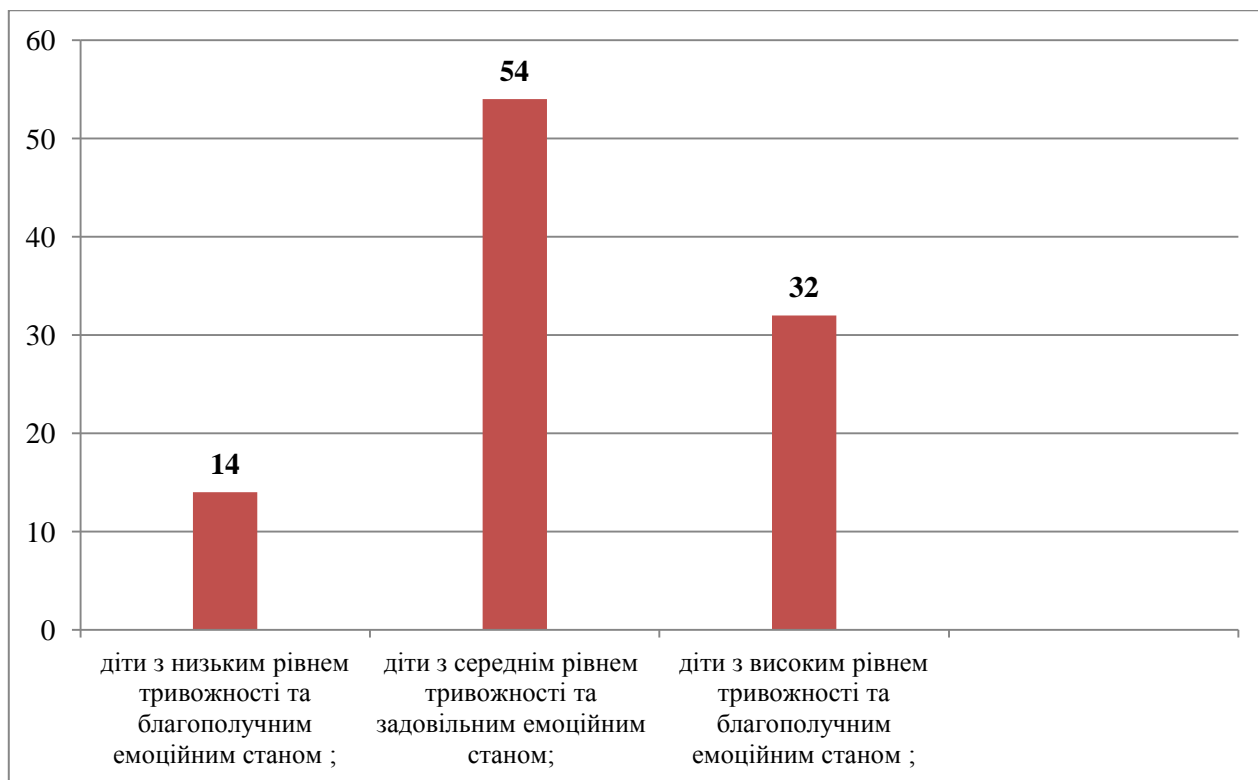

Рис. 1. Рівень шкільної тривожності та емоційного самопочуття дитини в школі у молодших школярів (у %)

Проаналізувавши дані діаграми, можемо говорити про перевагу у дітей молодшого шкільного віку, які навчаються в інклюзивних класах, середнього рівня тривожності та задовільного емоційного стану (54%), тобто це свідчить про те, що діти більш-менш емоційні, достатньо активні і товариські. Також у групі молодших школярів значними показниками представлений високий рівень тривожності та негативного емоційного стану (32%), тобто це говорить про емоційний дискомфорт досліджуваних. Значно менше вираженим є низький рівень тривожності та благополучний емоційний стан (14%), у них не спостерігається вираженість тривожного стану та емоційного дискомфорту.

Отже, ми можемо зробити висновок, що досліджуваним дітям молодшого шкільного віку більшою мірою притаманний середній рівень тривожності та задовільний емоційний стан. Врахувавши дані показники можна кваліфікувати рівень адаптації молодших школярів, як середній.

Наступним етапом було визначення емоційного ставлення молодших школярів до себе, шкільної діяльності, вчителя та однокласників. Із цією метою проаналізуємо результати проведення методики «Будиночки», розроблений О. Ореховою.

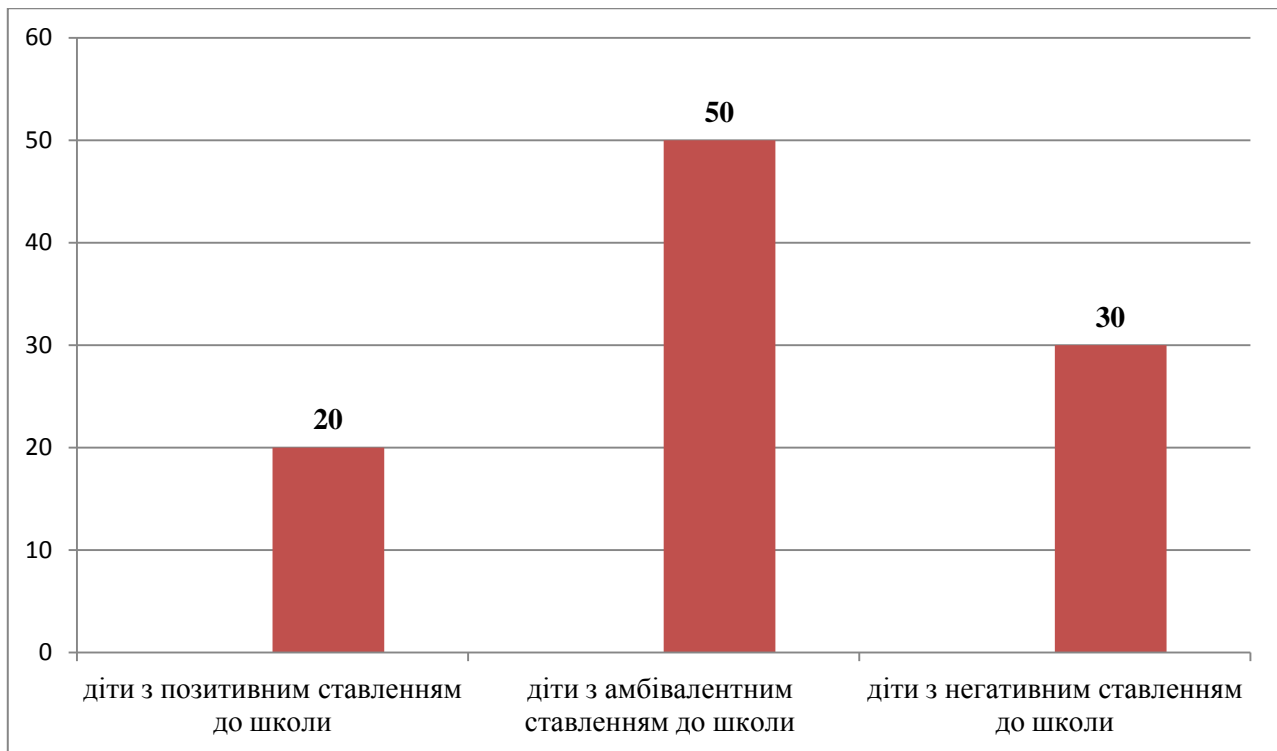

Рис. 2. Рівень емоційного ставлення молодших школярів до себе, шкільної діяльності, вчителя та однокласників (у %)

Проаналізувавши дані можемо говорити що у дітей переважають показники амбівалентного ставлення до школи (50%), їм притаманна невизначеність та нестійкість ставлення до шкільної діяльності, вчителя та однокласників. Також молодші школярі, які навчаються в інклюзивних класах, мають значні показники з негативним ставленням до школи (30%), це може свідчити про наявність тривожності, негативне ставлення до вчителів, однокласників та навчального процесу. Менше вираженим є позитивне ставлення до школи (20%), такі діти активні, задоволені своїми однокласниками та вчителями, мають позитивне сприйняття навчального процесу. Отже, можемо зробити висновок, що досліджуваним дітям молодшого шкільного віку більшою мірою притаманне амбівалентне ставлення до школи, що говорить про невизначеність та нестійкість ставлення до шкільної діяльності, вчителя та однокласників. Зіставивши показники даної методики можна кваліфікувати рівень адаптації молодших школярів, як частковий.

Наступним етапом дослідження було вивчення рівня шкільної мотивації та адаптації молодших школярів до інклюзивного навчання за допомогою анкети Н. Лусканової.

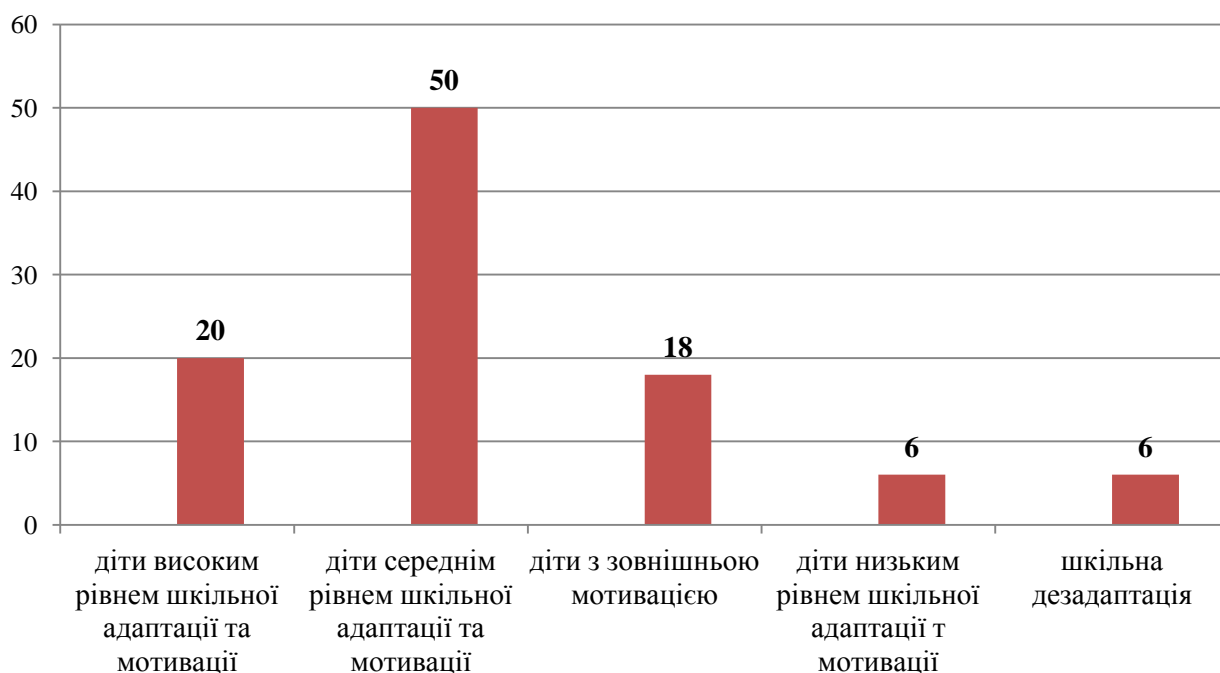

Рис. 3. Рівень шкільної мотивації та адаптації (у %)

Проаналізувавши дані діаграми, можемо говорити про половину досліджуваних молодших школярів, які навчаються у інклюзивних класах (50%), мають середній рівень шкільної мотивації та адаптації. Для 20% опитаних дітей характерним є високий рівень шкільної адаптації та мотивації у них наявний пізнавальний мотив, прагнення найбільш успішно виконувати всі пред'явлені школою вимоги, чітко дотримуються всіх вказівок вчителя, вони сумлінні та відповідальні, сильно переживають, якщо отримують незадовільні оцінки. У 18% опитаних переважає зовнішня мотивація, що свідчить про комфортне становище в класі, однак частіше такі діти ходять в школу, щоб спілкуватися з друзями, з учителем, їх пізнавальні мотиви сформовані в меншій мірі, і навчальний процес їх мало приваблює. У 6% досліджуваних переважає низький рівень шкільної адаптації та наявною є дезадаптація. Тобто такі молодші школярі проявляють негативне ставлення до школи, відчувають серйозні труднощі в навчанні, відчувають проблеми в спілкуванні з однокласниками, у взаєминах з учителем, прояви тривожності.

Отже, ми можемо зробити висновок, що досліджуваним дітям молодшого шкільного віку, які є учнями інклюзивних класів, більшою мірою притаманний середній рівень адаптації та мотивації; 50% із них мають амбівалентне та 30% негативне ставлення до школи; у 54% середній рівень тривожності та задовільний емоційний стан, а у 32% – високий рівень тривожності та неблагополучний емоційний стан. Таким дітям притаманна нестійкість ставлення до шкільної діяльності, вчителя та однокласників, навчального процесу, вони більше проявляють інтерес до зовнішньої атрибутики школи ніж на саме навчання.

Список використаних джерел:

1. Калініченко І. О. (2018). Науково-методичні засади інклюзивної педагогіки у контексті реформування сучасної української школи, Педагогіка здоров'я : зб. наук. праць. VIII Всеукр. наук.-практ. конф., Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди.
2. Соціальна адаптація дітей з особливими освітніми потребами до навчання в школі: навчально-методичний посібник / [Уклад. Холодій О. М.]. – Черкаси, 2014. – 125 с.